

Schwarz Miklós Fiatakorában

Én vagyok a képen, akkor készült, amikor a morvaországi Ostravában tanultam az ipari iskolában. Egy ilyen képet hazaküldtem Nagyszőlősrre a szüleimnek is, emlékre. Ez a kép nálam volt a munkaszolgálatban, sőt nálam volt az uszmani és a voronyezsi hadifogolytáborban is, nem vették el. Ostravában készült, 1935-ben. 1918-ban születtem, még azelőtt, hogy Kárpátalját Csehszlovákiához csatolták volna. A magyar születési anyakönyvembe a Miklós nevet írták, a zsidó nevem pedig Mojse. A családom Mikinek becézett. Amikor megkaptam az útlevelém 1947-ben, a Miklós nevet Nyikolajra változtattam. Ötéves koromban kezdtem járni a héderbe. Nem tudom, miért, de én gyerekkoromtól kezdve kritikusan viszonyultam a valláshoz, a zsidó hagyományokhoz. Vallásos családban nőttem föl, és a húgaim úgy fogadták ezt az egészet, mint aminek így kell lennie, én viszont lenéztem ezeket a dolgokat, a felnőttek játékának tartottam. A héderben a

legtöbb fiúnak hosszú pajesza volt. Apám ragaszkodott ahhoz, hogy én is viseljek pajeszt. Én sírtam, és azt ordítottam, hogy nem akarok pajeszt viselni. Hát még amikor nyolc éves lettem, és rutén iskolába mentem tanulni, és lettek nem zsidó barátaim! Láttam, hogy azokat a fiúkat, akik hosszú pajeszt hordanak, néha csúfolják, megcibálják a pajeszukat. Én meg igyekeztem elkerülni ezt. Titokban akkorára vágtam le a pajeszomat, hogy egészen kicsi legyen, hogy szinte ne is lehessen észrevenni. Miután kijártam a negyedik osztályt a rutén iskolában, egy cseh iskolába kerültem. A szüleim úgy gondolkodtak, hogy Csehszlovákiában élve, meg kell tanulnom az állam nyelvét. Otthon magyarul beszéltünk, más hely meg nem volt arra, hogy megtanuljak csehül. Amikor betöltöttem a tizenharmadik évemet, megcsinálták a bár micvómat. Mindenki gratulált, én pedig felnőtt férfinak éreztem magam. Volt egypár cionista szervezet Nagyszőlősről. Engem a Betár vonzott. A többi cionista szervezet tagjai fasiszta szervezetnek nevezték, azért, mert a Betár tagjai úgy gondolták, hogy Palesztinát fegyverrel kell megvédeni, nem pedig diplomáciai lépésekkel kell megteremteni a békét. Amikor betöltöttem a tizenharmadik évemet, beléptem a Betárba. Minden szombaton találkoztunk a Betár helyiségében. Ott mindig volt valami érdekes. A rangidős mesélt nekünk arról, hogy mi zajlik a világban, beszélt a céljainkról, feladatainkról. A tornateremben vívni tanultunk, de csak botokkal vívtunk. Volt saját viseletünk, barna egyenruha és ellenzős katonai típusú sapka. 1935-ben végeztem el az iskolát, és nem tudtam, mihez is kezdjek. Nagyon nehéz volt munkát találni. Úgyhogy nagyon megörültem, amikor egyszer a Betár-rangidős megemlítette, hogy elutazhatnék Ostravába, Morvaországba, és felvételizhetnék az A?tar ipari iskolába. Az iskolában nincs ugyan tandíj, de nyilván nehéz lesz. Habozás nélkül belementem, nagyon szerettem volna minél gyorsabban olyan szakmát tanulni, amivel pénzt tudok keresni. Két írásbeli vizsgát kellett letenni, az egyiket matematikából, a másik pedig egy speciális pszichológiai teszt volt. Ezek után még be kellett mutatni, hogyan tudja használni az ember a kezét a munkában, milyen fejlett a mozgáskoordinációja. Megkérdezték, hogy mi akarok lenni: műszerész, esztergályos, villanszerelő vagy mintakészítő. Azt feleltem, hogy esztergályos szeretnék lenni. Jól vizsgáztam, és összesen 99 pontot kaptam a 100-ból. Kilencven pont volt a ponthatár. Azt a két fiút, aki velem együtt jött Nagyszőlősről, nem vették fel, úgyhogy hazautaztak. A jelentkezőknek csak tíz százalékát vették fel az iskolába. A mi tanulócsoporthozunkban harminc emberből én voltam az egyetlen Betár-tag. Az üzemben adtak némi fizetést, és járhattam az üzemi étkezdébe. Jól főztek, és nem volt drága. A betárosok vettek nekem étkezési jegyet, ami háromszori étkezésre szólt az kávéházban. Semmi nem gátolt a tanulásban, és kitűnő tanuló lettem. Nagyon szerettem tanulni. Az üzem óriási volt, harmincezer ember dolgozott benne, modern gépekkel volt felszerelve, az egész üzem gépesítve volt. Az iskolában sok vallásos diák volt. Nyugodtan járhattam zsinagógába. Szombaton szünnap volt a gyárban. Azokban az üzemrészekben, amelyeket nem lehetett leállítani, például a kohászatban, szombatonként csak nem zsidók dolgoztak. De én addigra már teljesen eltávolodtam a vallástól és a zsidó tradíciótól. Mindez olyan középkorinak tűnt. Az ipari iskolában három évig tartott a képzés. Aztán volt még egy év szakmai gyakorlat az üzemben. Akkor már nem három órát dolgoztunk a gyárban, mint a tanulóidőben, hanem nyolcat. A szakmai gyakorlat befejezése után kiadták az bizonyítványt arról, hogy elvégeztük az ipari iskolát.